

Інна ЯНУСЬ

ПРАГМАТИЗМ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЮ МИТНИХ ПРАВИЛ

Проведено аналіз ефективності і результативності діяльності органів Державної митної служби України щодо протидії порушенню митних правил. Обґрунтовано висновки та пропозиції, стосовно удосконалення й оптимізації роботи митних органів у боротьбі з порушеннями митних правил.

Необхідною умовою ефективного функціонування суверенної правової держави є забезпечення нею прав та свобод громадян, безпеки у всіх сферах зовнішньої та внутрішньої політики, запобігання будь-яким правопорушенням, а також виявлення й усунення причин, що їх породжують.

Забезпечення митної безпеки – це основне завдання митних органів кожної держави, у рамках якого вони повинні забезпечувати надходження мита й інших митних платежів до державного бюджету, захищати національного виробника, запобігати ввезенню в країну заборонених та небезпечних виробів, забезпечувати дотримання законів тощо.

В умовах поглиблення та пришвидшення євроінтеграційних процесів проблемами попередження і виявлення митних правопорушень набувають особливої актуальності. Адже саме порушення митних правил негативно впливають на економічні інтереси нашої держави і, як наслідок, на рівень життя населення.

Проблематика застосування відповідальності за порушення митних правил і протидії таким правопорушенням широко висвітлена у працях вітчизняних науковців, зокрема: І. Бережнюка, А. Войцещука,

С. Герчаківського, О. Годованця, О. Гребельника, І. Іващук, М. Каленського, І. Калетніка, А. Крисоватого та ін. Однак окремі аспекти діяльності митних органів щодо удосконалення протидії порушенню митних правил в сучасних умовах залишаються недостатньо вивченими та потребують подальших наукових досліджень.

Метою статті є аналіз результатів діяльності митних органів України загалом та Тернопільської митниці зокрема щодо протидії порушенням митних правил та обґрунтування на цій основі пропозицій стосовно подальшого удосконалення роботи митних органів у сфері порушення митних правил та їхнього попередження.

Згідно з чинним законодавством, порушення митних правил становить сукупність дій, спрямованих на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем [3]. Для виявлення та попередження таких фактів важливо встановити причини учинення порушення митних правил, до яких, насамперед, як свідчить практика, можна віднести наявність різниці цін на внутрішніх ринках країни, з якої товар вивозиться та країни, до якої товар увозиться, різницю у ставках податків (особливо акцизів) у різних краї-

нах, недосконалість законодавства, що дозволяє уникати відповідальності учасниками зовнішньоекономічних операцій.

Класифікувати порушення митних правил можна з різних теоретичних та практичних підходів. Наприклад, для зручності аналізу науковці Т. В. Курило та С. Ю. Дьоміна класифікують порушення митних правил за групами, беручи за основу той чи інший критерій класифікації. У Митному кодексі застосовується класифікація порушень митних правил з позиції їх виявлення, ідентифікації та попередження (рис. 1).

Кожен із наведених підходів до класифікації порушень митних правил має свою сферу застосування та значення з теоретичної і практичної точок зору. Важливе місце серед них належить класифікації згідно з

Митним кодексом України, де міститься вичерпний перелік порушень митних правил.

Виявлення та припинення митних правопорушень, розробка напрямків їх протидії є одним з основних завдань, покладених на митні органи України. За результатами проведених заходів, спрямованих на виявлення та припинення порушень митних правил у 2011 р. митними органами України було порушено 28353 справ на суму 25,197 млрд. грн., що на 2883 справ та на 5,711 млрд. грн. більше ніж у 2010 р. (табл. 1).

Варто зауважити, що найбільшу кількість правопорушень було зафіксовано працівниками Чернівецької митниці – 3868 справ, Чопської митниці – 2915 справ, Південної митниці – 2737 справ.

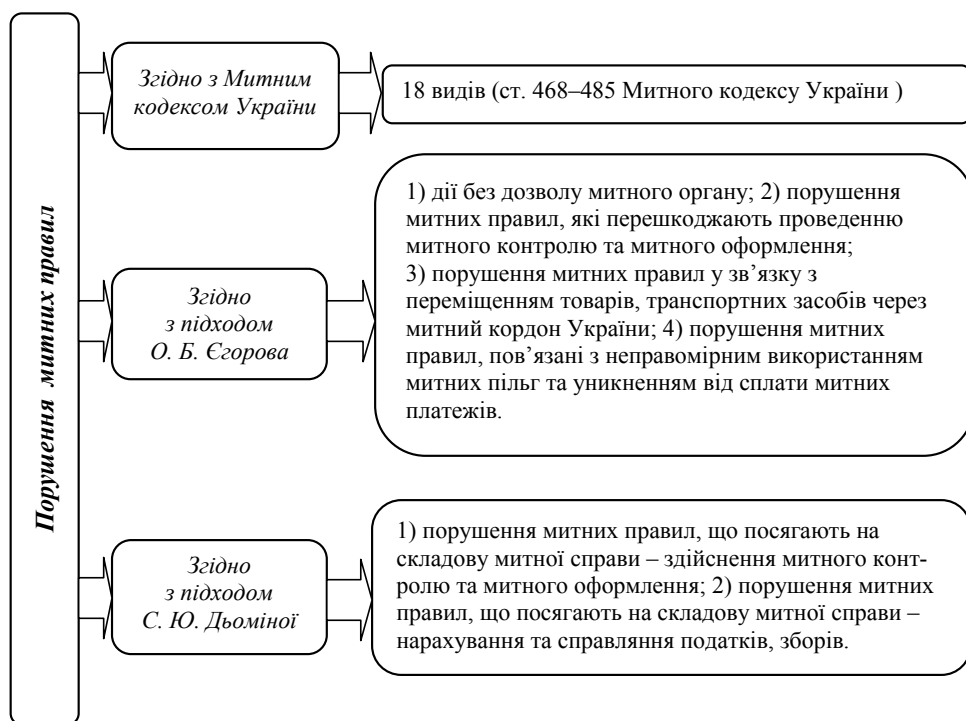

Рис. 1. Класифікація порушень митних правил згідно з різними теоретичними та практичними підходами*

* Складено на основі [1, 77; 2, 140; 3].

Таблиця 1

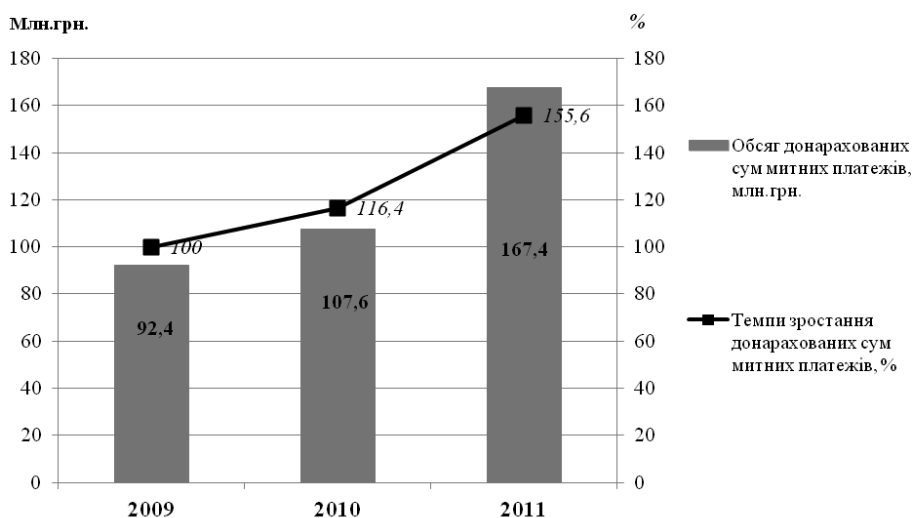
**Результати роботи органів Державної митної служби України
з порушеннями митних правил у 2009–2011 рр.***

Показник	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Темпи росту, 2011 р. до 2010 р., %
Кількість порушених справ за фактами порушення митних правил, у т. ч.	22005	25470	28353	111,3
Кількість справ з реально вилученими предметами порушень	14303	17320	19645	113,4
Загальна вартість порушених справ, млн. грн.	14626,7	19486,9	25197,3	129,3
Середня вартість предметів порушень митних правил, тис. грн.	664,7	765,1	897,3	117,3
Кількість розглянутих справ про порушення митних правил	5997	6068	6224	102,6
Накладено штрафів за результатами розглянутих справ, тис. грн.	4801,2	6006,8	6732,4	112,1
Стягнуто платежів до бюджету України (у результаті накладених штрафів), тис. грн.	2896,5	3482,9	4812,8	138,2

* Складено на основі [4, 15–16].

З метою недопущення порушень, спрямованих на заниження митної вартості органами Державної митної служби України у 2011 році було прийнято 25,7 тис. класифікаційних рішень та класифіковано більше 40 тисяч товарів. У зв'язку з цим, до бюд-

жету держави додатково перераховано 167,4 млн. грн. Як видно з рис. 2, суми донарахованих митних платежів у 2009–2011 рр. зростали швидкими темпами. У 2010 р. приріст склав 15,2 млн. грн. або 16,4%, а у 2011 р. – 59,8 млн. грн. або 55,6%.

**Рис. 2. Динаміка сум додатково нарахованих митних платежів
за класифікаційними рішеннями органами ДМСУ у 2009–2011 рр.***

* Складено на основі [4, 32].

Актуальною є проблема захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України. Протягом 2011 р. органами ДМСУ здійснено 423 випадки призупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, що утричі більше ніж за 2010 р. (рис. 3). Найбільші темпи росту даного показника за аналізований період зафіксовано у 2010 р. відносно попереднього – випадки призупинення митного оформлення за даною підставою зросли на 325,8% або у 4,2 рази. Варто також зауважити, що станом на 01.01.2012 р. у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності зареєстровано 367 об'єктів.

Для детального аналізу результативності виконання контрольної функції ДМСУ проведемо оцінку діяльності митних органів щодо протидії порушенню митних правил на регіональному рівні на прикладі Тернопільської митниці за 2010 р. – перше півріччя 2012 р.

За результатами проведеної роботи у 2010 р. працівниками Тернопільської митниці було складено 170 протоколів про по-

рушення митних правил на загальну суму 4919 тис. грн. Загальна вартість вилучених предметів у справах про порушення митних правил склала 1287 тис. грн. Основними вилученими предметами правопорушень за рік були: стоматологічне обладнання на суму 1 млн. 43 тис. грн.; промислові товари, сировина та одяг на загальну суму 170 тис. грн.; транспортні засоби, загальною вартістю 74 тис. грн.

На виконання розпоряджень керівництва Державної митної служби України роботу оперативних підрозділів Тернопільської митниці було зосереджено на виявленні та припиненні порушень митних правил пошукового характеру. За результатами проведеної роботи оперативними підрозділами митниці було порушено 113 справ даної категорії. Порівняно з 2009 р. відбулося збільшення кількості справ про порушення митних правил за пошуковими статтями Митного кодексу України. У 2010 р. виявлено та припинено на 57 правопорушень більше ніж у 2009 р. [5].

У результаті проведеної роботи у напрямку боротьби з контрабандою та пору-

Рис 3. Динаміка призупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності у 2009–2011 рр.*

* Складено на основі [4, 36].

шеннями митних правил Тернопільською митницею за перший квартал 2012 р. складено 62 протоколи про порушення митних правил (за аналогічний період 2011 р. було складено 44 протоколи), у яких вартість предметів правопорушень за попередньою оцінкою склала 1 млн. 775 тис. грн. [6].

В зв'язку з набуттям чинності Закону України про декриміналізацію товарної контрабанди [7], до Тернопільської митниці надійшло 4 матеріали закритих кримінальних справ, що перебували раніше у провадженні правоохоронних органів Тернопільської області. На підставі отриманих матеріалів до суду направлено 84 адміністративних справ про порушення митних правил. На сьогодні за багатьма з них вже прийняті рішення на користь держави.

Нагадаємо, що у новому Митному кодексі, який став чинним з 1 червня 2012 р., зафіксовано низку нових регламентів та стандартів, об'єднано велику кількість законодавчих і підзаконних нормативних актів. Що стосується саме митних правопорушень, то значно скоротився перелік видів порушень митних правил та переглянуто стягнення. Так, встановлено 18 видів правопорушень, за вчинення 5 з яких передбачено стягнення у вигляді конфіскації (для порівняння: старим Митним кодексом було передбачено 27 видів правопорушень, за 11 з яких передбачено стягнення у вигляді конфіскації).

Також запроваджено врегулювання питань порушення митних правил на основі компромісу. "Компроміс у митній справі" – це нове поняття, воно означає встановлення випадків, коли при виявленні порушення митних правил товари можуть бути пропущені через митний кордон України до завершення розгляду справи про це порушення. Але це за умови, що такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі в процесі провадження у справі або

у випадку, коли декларант сплачує всі податки чи представляє гарантію їх сплати.

Отже, порушення митних правил є вкрай негативним явищем, оскільки вони створюють загрозу для економічної безпеки держави та зменшують обсяги надходжень митних платежів до бюджету. Особи, що вчинюють контрабанду та порушують митні правила, посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, внаслідок чого завдають шкоди економіці держави, її культурній спадщині, здоров'ю населення та громадській безпеці, сприяють розширенню тіньового сектору економіки.

Проведений аналіз діяльності митних органів на прикладі Тернопільської митниці щодо протидії порушенню митних правил дав можливість зробити наступні висновки:

1. Спостерігається позитивна динаміка у діяльності митних органів щодо виявлення та протидії порушенням митних правил за усіма як відносними, так і абсолютними результативними показниками.

2. Митні органи постійно працюють у напрямку збільшення ефективності своєї роботи та підвищення результативності діяльності щодо виявлення випадків контрабанди і порушення митних правил.

3. Велика увага приділяється зменшенню часових нормативів здійснення митного контролю та митного оформлення, подальшого впровадження електронного декларування, веденню постійного діалогу з представниками бізнесу для налагодження повноцінного партнерства щодо дієвості протидії порушенню митних правил.

Для подальшого удосконалення роботи митних органів України щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, необхідно:

– здійснювати більш активні дії щодо підвищення податкової культури та на-

лагодження партнерських відносин із суб'єктами господарювання;

– проводити широкомасштабну роз'яснювальну кампанію серед платників податків і закликати їх до перегляду зовнішньоекономічної діяльності на предмет повноти декларування елементів митної вартості імпортованих товарів;

– покращувати взаємодію митних органів з іншими державними та правоохоронними органами у боротьбі з контрабандою та митними правопорушеннями в частині обміну інформацією;

– розробити ефективну інтегровану інформаційну систему щодо протидії митним порушенням, для обміну даними з митними службами інших країн;

– надати Державній митній службі України статусу правоохоронного органу, що значно розширить повноваження та дозволить ефективно боротися зі злочинами у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також здійснювати профілактичні заходи щодо їх попередження та припинення.

Практична реалізація зазначених заходів вимагатиме певних матеріальних і фінансових затрат, проте вони є виправданими з огляду на можливу небезпеку та завдані збитки від контрабанди і порушення митних правил.

Література

1. Дьоміна С. Ю. Підходи до систематизації порушень митних правил // *Митна справа*. – 2010. – № 3 (69). – С. 75–83.

2. *Митний кодекс України. Перевіряємо готовність (інформуємо, запитуємо, відповідаємо) / Під заг. ред. О. Б. Єгорова*. – К.: Консалтинговий центр, 2004. – 159 с.

3. *Митний кодекс України станом на 1 червня 2012 року*. – К.: В-во “Правова єдність”, 2012. – 288 с.

4. *Підсумки роботи митних органів України у 2011 році. Інформаційно-аналітичний збірник*. – К.: ДМСУ, 2011. – 76 с.

5. *Підсумки роботи Тернопільської митниці за 2010–2011 рр. / Робочі матеріали Тернопільської митниці. Офіційний сайт Тернопільської митниці [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://www.customs.te.ua/7-89>.

6. *Підсумки роботи Тернопільської митниці за I квартал 2012 року / Офіційний сайт Тернопільської митниці [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://www.customs.te.ua/7-89>.

7. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності” від 15.11.2011 № 4025-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4025-17>